

A vízügyi szakoktatás újjászervezése a Dégen-korszakban

(Wisnovszky Iván munkássága)

Albert Gábor¹

Kivonat

Az 1955 és 1975 közötti, "dégeni hóskorként" emlegetett két évtized komplex, szisztematikus történeti feldolgozása nem nélkülözheti az 1960-as évek elején kibontakozó középfokú vízügyi-műszaki szakoktatás újjászervezésének bemutatását. Wisnovszky Iván, – aki 1960-tól 15 éven át az Országos Vízügyi Főigazgatóságon (majd a Hivatalban) kutatási és szakoktatási csoportvezetőként dolgozott – elévülhetetlen érdemeket szerzett ebben a munkában. Írásunk Wisnovszky Iván iskolaszervezői munkásságát veszi górcső alá az 1960-as évek elejétől az 1970-es évek közepéig terjedő időszakra vonatkozóan. Munkánk során kitérünk a vízi szakoktatás intézménytörténeti áttekintésére és a vízügyi műszaki szakképzésre ható oktatás-és ágazatpolitikai impulzusok bemutatására is. A vízügyi szakközépiskolai hálózat kialakítására ugyanis az oktatási környezet, az 1961-es oktatási reform majd ennek hatására becikkelyezett 1961-es oktatási törvény (1961:3.tc.), továbbá az inspiráló, nyitott szakpolitikai környezet egyaránt nagy befolyással bírt. Dégen Imre 1955 és 1975 között a hazai vízgazdálkodás legfőbb irányítójaként munkatársai tanácsait figyelembe véve szorgalmazta a vízügyi szakemberképzés fejlesztését. A technológiai fejlődés pedig kikövetelte a változást, a munkaerővel szemben egyre nagyobb és korszerűbb szakismereteket igényelt.

Kulcsszavak: Dégen-korszak, vízmesterképzés, vízügyi szakközépiskolák, technikusok képzése, technikusminősítő vizsga

KUTATÁSI FORRÁSOK ÉS MÓDSZEREK

Legfőbb kutatási forrásbázisunk a szerző témába vágó, rövidebb, összegző írásai (*Wisnovszky* 1969, 1976, 1985, 1991, 1992; *Rácz és Wisnovszky* 1981). Az elemzés során levéltári és múzeumi gyűjteményi forrásokat is igénybe vettünk. A Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár (KVL) Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) Iktatott irataiban a szakközépiskolák szakmai munkájáról több értékes dokumentumot tekintettünk át. Ezek közé tartozik Wisnovszky Ivánnak az OVF előadójának a vízügyi szakközépiskolai tantervekkel és egy módszertani értekezéslet összehívásával kapcsolatos előterjesztése. A győri Mayer Lajos Vízügyi Szakközépiskola kollégiumépítéséről és az I. és II. osztályosok évvégi gyakorlatáról szóló szakfelügyelői beszámolójelentés pedig, – mely a KVL Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság (ÉDUVIZIG) Iktatott iratainak értékes darabja – nemcsak az igényes szakmai-pedagógiai munkába nyújt bepillantást, de a Dégen-korszak megértéséhez is közelebb visz. Mivel az 1960-as években megújult szakközépiskolai képzésre nagy hatással volt a több mint fél évszázados hazai vízmesterképzés, szükségesnek tartottuk a hazai vízmesterképzés rövid történeti bemutatását is. A könyvészeti szakmunkák (*Albert – Farkas* 2022, *Dóka* 1980, *Gerencsér* 2020, *Tanai* 2020, *Rohringer* 1916) mellett levéltári és múzeumi gyűjteményi iratanyagokat is áttekintettünk. A Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltárban a kassai vízmesteriskola fontosabb iratait is felhasználtuk. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár Szakoktatás-történeti gyűjteménye őrzi a kassai vízmesteriskola korabeli szabályzatait, melynek átnézése szintén

1 Történész, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár. E.mail: albert.gabor@mmgm.hu

indokolt volt a téma ismertetésénél. Kutatási módszerünk a hagyományos történeti elemzés. Wisnovszky Iván életútját a róla írt nekrológ (*Fejér* 2011), valamint egy életrajzi szócikk (*Fejér* 2019) segítségével ismertetjük. Alkotó tevékenységének további tartalmi kibontásához egykori munkatársak, vele kollegiális kapcsolatban lévő vízügyi szakemberek visszaemlékezéseit² is alapul vettük.

ELŐZMÉNY: A VÍZI SZAKOKTATÁS RÖVID INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE AZ 1960-AS ÉVEK ELEJÉIG

Ahhoz, hogy a vízügyi szakoktatás újjászervezésének 1960-as évek elején meginduló eseményeit megértsük, érdemes a vízi szakoktatás rövid intézménytörténeti változásait az 1960-as évek elejéig áttekintenünk.

Az 1960-as évek elejéig az intézményes vízügyi szakoktatás kétszintű volt: a váltakozó elnevezésű budapesti Műegyetem Mérnöki Karán folyt mérnökképzés. A másik szint a mezőgazdaság-centrikus vízmesterképzés volt, mely tanfolyami keretben működött (*Wisnovszky* 1992). Az 1870-es években – miután a nagy vízszabályozási munkálatok első üteme véget ért, – a figyelem új problémák megoldására irányult. A megnövekedett feladatok (belvízvédelem megszervezése, az ármentesített területek hasznosítása, az aszálykárok elkerülése) a kultúrmérnökök munkáját segítő személyzet kialakítását és annak szervezett képzését igényelte. A tervezői és vezetői feladatokat 1948-ig a kultúrmérnökök látták el, a végrehajtás, a „terepmunka”, a helyi lecsapolási és egyéb kisebb vízimunkák művezetése a vízmesterekre várt. Így jött létre a vízmesterképzés, mely 1914-ig Kassán, a Horthy-korszakban Budapesten (rövid ideig Miskolcon), majd a bécsi döntések után ismét Kassán fogadta a növendékeket (*Albert – Farkas* 2022, *Tanai* 2020).

1945 után több helyszínen, rövid ideig indítottak még vízmestertanfolyamot, melyet sokszor ágazati átszervezések nehezítettek. 1947-ben az agrártárca engedélyezte a kassai vízmesternövendékek képesítő vizsgáját. 1948-ban az Országos Vízgazdálkodási Hivatal a csepeli Kvassay zsilipnél indított vízmesterképző tanfolyamot. 1951-ben a csepeli Mezőgazdasági Szakiskola hirdetett 15 hónapos vízmestertanfolyamot. 1952-ben a Közlekedés-és Postaügyi Minisztérium felügyelte a vízmesterképző szakiskolát. 1953-ban az OVF vette kézbe irányítást, ekkor Csepel mellett Szolnokon és Békásmegyeren is indult ilyen jellegű képzés. Az utolsó vízmestertanfolyamot 1954-ben levelezőképzés keretében indították (*Dóka* 1980).

Az első időszakban többnyire katonaviselt férfiak jelentkeztek a vízmestertanfolyamra. A katonaságnál megszerzett rend, fegyelem, vezetői készség már a XIX. században is elsőrendű követelmény volt (*Gerencsér* 2020). A Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár Szakoktatás-történeti Gyűjteményében őrzött 1899-es szervezeti szabályzat szerint a képzésbe előszeretettel vették fel a katonai műszaki alakulatok tartalékos altisztjeit is.³

Az 1950-es évek elején a vízmestertanfolyamokat a híd-és vízműtechnikus képzés kezdte felváltani. Budapesten néhány évig a Kvassay Jenő Híd-és Vízműépítési Technikum és a békéscsabai Vásárhelyi Pál Híd-és Vízműépítési Technikum képzett technikusokat.

Az 1960-as években – összhangban az országos oktatáspolitikai trenddel és az építéstechnológiai kihívásokra adott válasszal – egy teljesen új képzési rendszer kiépítése

2 Wisnovszky Ivánról értékes információt nyújtott Dr. Hajós Béla volt vízügyi h. államtitkár, Dr. Gerencsér Árpád az OVF Gépészeti Osztályának egykori vezetője és Dr. Mészáros Csaba c. egyetemi docens.

3 Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár Szakoktatás-történeti Gyűjtemény (továbbiakban SZO). Kassai M. Kir. Vízmesteri iskola szervezeti szabályzata (Darányi). SZO 76.

kezdődött el, a felsőfokú vízügyi technikum⁴ és a vízügyi szakközépiskolai hálózat⁵ létrehozása. A vízügyi szakközépiskolai képzés kiépülése a vízmesterképzés hagyományaira épült, de az a kor kihívásait szem előtt tartva, a nemzetközi fejlesztési irányokat is felhasználva került kidolgozásra.

TÖRTÉNETI KONTEXTUS

Az 1960-as évek elején a hazai középfokú vízügyi káderképzés kiépítését három tényező együttesen befolyásolta.

A vízügyi szakközépiskolai hálózat kialakítására kedvezően hatott maga az oktatási környezet, az 1961-es oktatási reform majd ennek hatására becikkelyezett 1961-es oktatási törvény (1961:3.tc.). Az új oktatási törvény irányozta elő a szakközépiskolai rendszer kiépítését és a középfokú technikumok felsőfokú technikumokká fejlesztését. A szakközépiskolai képzésre szükség volt, hiszen az ötvenes évek beiskolázási hulláma értelmiségi túltermelést eredményezett és elhelyezkedési problémákhoz vezetett. A neveléstörténeti kutatásokból ismert, hogy a gimnáziumi érettségivel rendelkezők mintegy 22-25 %-a jutott be felsőoktatási intézményekbe. A felsőfokú technikumok a gimnáziumot végzettek mellett elsősorban a szakközépiskolát végzett, érettségi és szakmai képesítő vizsgával egyaránt rendelkező fiatalok számára biztosította a továbbtanulási lehetőséget (*Pukánszky-Németh 1996*).

A hatékony vízügyi-műszaki közép-káder képzéshez egy nyitott szakpolitikai/hivatali környezetre is szükség volt. Dégen Imre 1955 és 1975 között a hazai vízgazdálkodás legfőbb irányítójaként nemcsak a korszerű vízgazdálkodást, a hatékony árvíz-és belvízvédelmet, a vízépítőipart vagy az új társulati mozgalmat támogatta, de munkatársai tanácsait figyelembe véve a vízügyi szakemberképzés fejlesztését is szorgalmazta (*Fejér 2019*). A vízügyi ágazatnak értelemszerűen lépést kellett tartani az építéstechnológiai változással (leginkább a gépi földmunka elterjedésével), a vízkészletgazdálkodásból és a vízi létesítmények üzemeltetéséből eredő kihívásokkal. Az üzemeltetés egyre bonyolultabb technológiák alkalmazását tette szükségessé. Ez együtt járt – Wisnovszky Iván szavait idézve – „a munkaerővel szemben támasztott tudásigény növekedésével”. (*Wisnovszky 1991*). Munkatársai kiválasztásánál Dégen Imre a szakmai szempontokat helyezte előtérbe, a feladatokat delegálta, döntéseihez kikérte a legkiválóbb vízügyi szakemberek véleményét. Szakoktatási kérdésekben mindenekelőtt Wisnovszky Ivánra támaszkodott.

4 A felsőfokú vízügyi technikum történetének ismertetése nem része a dolgozatnak. „A bajai vízügyi felsőoktatás 60 éve” címmel megjelent, Dr. Szlávik Lajos által írt és szerkesztett kötet erről részletes tudásanyaggal szolgál (Szlávik 2022).

5 Nem térünk ki a szakképzési tanfolyamok szervezésének és lebonyolításának bemutatására sem, mely a VIZDOK szervezetén belül működő Vízügyi Továbbképzési Központ irányításával működött.

1. fénykép: Wisnovszky Iván

(Forrás: DM_ADT_A5.15_Wisnovszky)

A vízügyi közép fokú szakközépiskolai hálózat kiépítését tehát a kedvező oktatáspolitikai és vízügyi ágazati környezet egyaránt befolyásolta. Ugyanakkor kellett Wisnovszky Iván is, aki a szakmai tartalom kidolgozása mellett a szakközépiskolai hálózat kiépítésével járó szervezőmunkát is elvégezte.

WISNOVSZKY IVÁN MUNKÁSSÁGA

Wisnovszky Iván szakmai pályáját lexikonszerű tömörséggel Fejér László biografikus szócikke és az általa írt 2011-es nekrológ felhasználásával (Fejér 2011, 2019), továbbá néhány vízügyi szakember visszaemlékezése segítségével mutatjuk be.

Wisnovszky Iván 1954-ben a Budapesti Műegyetem vízépítő szakán szerzett mérnöki oklevelet. A budapesti VIZIG gödi szakaszmérnökeként, folyamszabályozási csoportvezetőjeként dolgozott. Az 1956-os dunai árvédekezésben aktív szerepet vállalt. 1961-től 1990-es nyugdíjazásáig főmérnöki, csoportvezetői, majd osztályvezetői munkakörökben az Országos Vízügyi Főigazgatóság, illetve Országos Vízügyi Hivatal, majd jogutód szervezetének (Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium) munkatársaként dolgozott.

Tevékenységi köre a folyószabályozási hatékonysági vizsgálatoktól az árvíz-hidrológián át a vízügyi szakoktatás szervezéséhez és annak kutatásához kapcsolódott. A vízügyi szakközépiskolák megszervezése mellett a bajai főiskola létrehozásában is aktív szerepet játszott.

Oktatói és tudományos munkájának elismerését egyetemi doktori címe (1966) és címzetes főiskolai tanárrá történő kinevezése (1968) igazolja. Publikációs aktivitása jelentős. Írásainak többsége a Hidrológiai Közlönyben és a Vízügyi Közleményekben jelent meg.

Aktívan részt vett a Magyar Hidrológiai Társaság munkájában, 1977-től 1990-ig a szervezet Oktatási Bizottságának elnöke volt, s a szervezet 1996-ban tiszteleti tagságával tüntette ki (Fejér 2011, 2019).

Wisnovszky Iván a szakmájában közmegebecsülésnek örvendett, a megkérdezett vízügyi szakemberek egyöntetűen következetes, szerény és szorgalmas munkatársként emlékeznek vissza rá.⁶

WISNOVSZKY IVÁN ÉS A VÍZÜGYI-MŰSZAKI KÖZÉPKÁDERKÉPZÉS

Vízügyi szakközépiskolák intézményrendszere

A vízügyi ágazatot az egész ország technikusjelöltekkel történő ellátottsága, valamint a képzés tartalmi megújítása egyaránt foglalkoztatta.

A vízügyi szakközépiskolák az 1960-as évek elején területi és települési irányultsági alapon jöttek létre, az iskolák beiskolázási régióit igyekeztek a vízgyűjtő területekkel és a vízügyi igazgatóságok területeivel összhangban kijelölni.

Az 1960-as évek első felében Baján, Győrben és Nyíregyházán alapítottak vízügyi szakközépiskolát. Később a kör a szegedi, szolnoki, budapesti, barcsi, békéscsabai és miskolci képzéssel bővült.

Míg a hazai oktatáspolitikai az 1960-as évek közepétől a szakközépiskolai képzés helyett a hároméves szakmunkásképzést kezdte előnyben részesíteni, a vízügyi ágazat még az 1970-es évek első felében is újabb szakközépiskolai osztályok indítását tervezte. 1971 és 1975 között a vízügyi szervezet éves képzési létszámszükségleti igénye 250 vízügyi technikus volt, miközben 200 fő volt a képzési létszám és ténylegesen csupán 120 fő helyezkedett el évente a vízügyi szervezetben (*Wisnovszky 1969*).

A szülői környezettől való távoli ellátást az ágazat kollégiumépítéssel oldotta meg, ahogy az például Győr esetében történt.

A győri Mayer Lajos 12. évfolyamos iskola keretén belül működő vízügyi szakközépiskola a Dunántúl számára biztosította a jól képzett vízügyi középiskolákat. Az 1965-66-os tanévben mintegy 80-100 tanuló kollégiumi elhelyezését kellett megoldani – ahogy erről Putz Józsefnek, az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság főmérnök-igazgatójának Pintér Józsefhez, Győr Város Tanácsa VB. elnök helyetteséhez a tárgyban írt 1964. július 4-i leveléből értesülhetünk.⁷ A levél rávilágít a szakágazat vezetésének szakképzés iránti elköteleződésére is, hiszen ebben az OVF főigazgatója, Dégen Imre több alkalommal is nyilatkozott arról, hogy a kollégium kiviteli tervei és a szükséges forrás rendelkezésre áll egy már elkezdett 4 tantermes épület kollégiummá történő átalakítására.

Nézzük a tartalmi változásokat!

Az 1960-as évek elején a hagyományosan építőipari alapozottságú képzés a vízgazdálkodással egészült ki. A legtöbb szakközépiskolai osztályban vízépítési és vízgazdálkodási szakon képezték a fiatalokat. A vízépítési szakon végzetek alkalmassá váltak arra, hogy megfelelő segítséggel, és felügyelet mellett építési munkákat irányítsanak. A vízgazdálkodási szakon végzett tanulók technikus szinten a vízi létesítmények üzemeltetési feladatait tudták ellátni (*Wisnovszky 1969*).

6 Dr. Mészáros Csaba c. docens 2023. április 28-i, Dr. Gerencsér Árpád 2023. április 29-i és Dr. Hajós Béla 2023. április 29-i szóbeli közlése.

7 KVL XXIV. 45. a. ÉDUVIZIG Iktatott iratok. 7638/1964. Putz József főmérnök-igazgató 1964. július 4-i levele Pintér József Győr Város Tanácsa VB. elnök helyetteselvtárs részére a Vízügyi Szakközépiskola kollégium építése tárgyában.

Győrben egy osztállyal vízellátási és víztechnológiai szakon képezték a fiatalokat. A hagyományos szaktárgyak (anyagismeret, műszaki rajz, vízellátás és csatornázás, víz-és szennyvíztisztítás, üzemgazdaságtan) mellett megjelent a vízellátási automatika, mely az üzemeltetési gépesítéssel együtt járó feladatokra való felkészítést szolgálta, valamint a vízkémia és a vízbiológiai stúdium is. Ez a szak már nem építési ismeretekre, hanem kémiai és biológiai jellegű szakismeretekre épült.

1968-ban víz-és szennyvíztechnológiai szakközépiskolai osztályok indultak Győrben és Szolnokon. Ebben a lengyel sanitary mérnökképzés hazai meghonosítása köszönt vissza, hiszen a szennyvíztechnológia komoly vízbiológiai tudást feltételezett (a Wroclawi Egyetemen mintegy 30-40 magyar mérnök végzett a sanitary mérnökképzés keretében)

1974-ben a technikusképzés település-vízgazdálkodási és víz- és szennyvíztechnológiai szakiránnyal gazdagodott (Rácz – Wisnovszky 1981)

Szakmailag felkészült és művelt technikusok képzése

A színvonalas oktatás – és ez minden időszakra vonatkozik – épít a jól kidolgozott tantervekre, tankönyvekre.

Az 1962 őszi induló vízügyi szakközépiskolai oktatáshoz első lépésben korszerű tantervi vázlatokat kellett elkészíteni – tudhatjuk meg a KVL OVF Iktatott irataiban őrzött, a vízügyi szakközépiskolai tantervek tárgyban írt feljegyzésből⁸.

Az előadó Wisnovszky Iván tudatos szakmai-pedagógiai „kodifikációs” munkáját bizonyítja, hogy a tantervi vázlatok megírására olyan személyeket javasolt, akik szakterületük elismert képviselői voltak, az adott szaktárgy tanításában kellő tapasztalattal rendelkeztek vagy korábban tankönyvírással is foglalkoztak. A szakemberek többsége – és a kiválasztásnál ez sem volt mellékes szempont – az OVF vezető munkatársai közül került ki, akiket Wisnovszky Iván a mindennapokból is jól ismert.

Az OVF a „Szakrajz” tantervi vázlatának megírását a vízmesteri alapképzettségű Lippai Ferencre bízta. Lippai Ferenc korábban tankönyvet is írt, a műszaki rajzolásban pedig közismerten jó szakismerettel rendelkezett.⁹

Wisnovszky Iván az „Anyagismeret” tantervi vázlatának megírására vállalkozott.

Az OVF főmérnöke, Sipos Béla az „Építési ismeretek” tantárgy tantervi vázlatára kapott felkérést. Ő több éven keresztül volt a tárgy előadója vízmesteriskolában.

A „Vízépítőipari gépek” tantárgy tantervi vázlatának megírására azt a Nagy Tibort javasolták, aki az OVF gépesítésének fejlesztésében vett részt.¹⁰

Dános Valér, az OVF osztályvezetője a „Vízgazdálkodás” tantárgy tantervi vázlatát készítette el. A tankönyvszerkesztési tapasztalatokkal már rendelkező Dános Valér 1964-ben Wisnovszky Ivánnal közösen írt vízgazdálkodásból tankönyvet, melyből a vízügyi szakközépiskolák első évfolyamos tanulói sajátították el a korszerű vízgazdálkodási ismereteket (Dános – Wisnovszky 1964).

A geodézia oktatásában kellő tapasztalattal rendelkező Perényi Károlyt kérték meg a „Geodézia” stúdium tantervi vázlatának elkészítésére. Perényi kiváló szakember volt, olaszul

8 KVL OVF Iktatott iratok XIX. 5.c. 82798/1962. Vízügyi szakközépiskolai tantervek.

9 Ezt támasztja alá Dr. Gerencsér Árpád, az OVF gépészeti osztályának egykori vezetője, aki korábbi beosztottjáról elismerően nyilatkozott és Lippai Ferenc grafikus, szakrajzi képességeit hangsúlyozta. Dr. Gerencsér Árpád 2023. április 29-i szóbeli közlése.

10 Dr. Gerencsér Árpád egykori kollégájáról, Nagyról szintén elismerően nyilatkozott. Nagy a Műegyetem Gépészmérnöki Karán katonatisztként végzett és 1956 után került a vízügyi ágazathoz. Dr. Gerencsér Árpád 2023. április 29-i szóbeli közlése.

és angolul jól beszélt, korábban az OVF főmérnöke volt, ebben az időszakban a VITUKI-ban dolgozott, később kandidátusi fokozatot szerzett.¹¹

Végezetül a munkaszervezési tapasztalatokkal rendelkező Honfi Lászlót, (az OVF VIÉP¹² főmérnökét, 1964-től a FOKA¹³ igazgatóját) kérték fel a „Munkaszervezés” tantervi vázlatának kidolgozására.

1964-ben a vízügyi szakközépiskolai tagozatok harmadik osztályának megindulása – és ezt is Wisnovszky OVF előadóként írt másik előterjesztése igazolja – új feladatokat rótt a vízügyi igazgatóságokra. A III. évfolyamon új tárgyként került bevezetésre a vízgazdálkodás, a földmértan és a vízépítőipari gépek tanítása. A tárgyban a győri, szegedi, bajai és nyíregyházi intézmények vezetői számára módszertani értekezletet tartottak.¹⁴

Láthatjuk, hogy az OVF és annak előadója mind a pedagógiai-kodifikációs feladatok elvégzésének különös jelentőséget tulajdonított, de ha szükségét látta módszertani értekezletet hívott össze az iskolaigazgatók számára. Egy-egy új stúdium bevezetése, azok tanításával kapcsolatos kérdések, módszerek megvitatása az intézményvezetők bevonását mindenképpen indokoltá tette, ami az OVF előadójának igényességét, szakmaszeretét igazolja.

Igen nagy erkölcsi értéke volt az országos versenyeknek, melyre vízgazdálkodású témájú dolgozattal lehetett jelentkezni a vízgazdálkodási szakon tanuló fiataloknak. A szakközépiskolák legjobb tanulói közös döntőn mérték össze tudásukat.

Végezetül a vízügyi középkáder képzéshez hozzátartozott az érettségi vizsga is, mely közismereti és szaktárgyi részből állt. Ne csak a szakmájához értsen, de érettségi vizsgával is rendelkezzen a szakközépiskolából kikerülő fiatal! A vízügyi szakközépiskolákból minél többen jussanak el a Budapesti Műszaki Egyetemre vagy a bajai Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumba.

Mint látjuk, a szakmai munka, a minőségi oktatásra törekvés a szakközépiskolai oktatásban is jelen volt.

A vízmesterképzés fogásainak elsajátítása

A szakközépiskolai képzés fontosnak tartotta a hagyományos vízmesterképzés fogásainak elsajátítását is.

Az 1950-es években rövid ideig működő technikumokkal a legnagyobb probléma az volt, hogy kevés gyakorlattal találkoztak a növendékek, az 1950-es évek vízmestertanfolyamai pedig túl sok ideologikus tananyagot tartalmaztak. A csepeli Mezőgazdasági Szakiskolában folyó 15 hónapos vízmestertanfolyam tananyagának 2/3-a elméleti tárgyból állt, túl sok volt a politikai-ideológiai tartalom, miközben a műszaki rajz stúdium eltűnt a tanítandó tananyagból (*Dóka* 1980).

Mindenképpen vissza kellett térni a vízmesterképzés klasszikus hagyományaihoz, a kassai vízmesterképzés szellemiségéhez. Erre Wisnovszky Iván is nagy súlyt helyezett. Egyrészt az 1960-as években, mind az OVF-ben, mind a területi vízügyi igazgatóságok kötelékében Wisnovszky Iván több vízmesteri alapképzetszerű szakemberrel állt munkakapcsolatban. A

11 Perényiről Dr. Gerencsér Árpád szintén elismerően nyilatkozott. 1960-ban közösen dolgozták ki a kalocsai esőztető-öntözési rendszer tervét. Dr. Gerencsér Árpád 2023. április 29-i szóbeli közlése.

12 Vízügyi Építő Vállalat

13 Folyamszabályozó és Kavicskotró Vállalat

14 KVL OVF Iktatott iratok XIX. 5.c. 28658/1964. Módszertani értekezlet

személyes tapasztalatszerzés mellett tanulmányozta is a vízmesterképzés múltját, valóságos „irodalombúvár” volt.¹⁵

Ne feledjük, a vízmesterképzés nemcsak a gyakorlatra épült, hanem komoly szakmai elméleti alapozás is folyt a tanfolyamokon. A kassai vízmesteriskolában többnyire a Kassai Kultúrmérnöki Hivatal kultúrmérnökei oktattak. Az oktatott tárgyak az 1929-1930. tanévben például az alábbiak voltak: 1. évfolyam: Vízimunkálatok végrehajtása, Építési alapismeretek, Számтан, Természettani alapismeretek, Műszaki rajz, Gyakorlati mértan, Szépírás, Ügyirálytan, Rajz. 2. évfolyam: Vízimunkálatok végrehajtása, Építési alapismeretek, Vízjog, igazgatás, Számтан, Műszaki rajz, Gyakorlati mértan, Talajismeret és rétmívelés, Halászat, Szépírás, rendírás, Ügyirálytan, Rajz.¹⁶

Vessünk egy pillantást a Szépírásra! Ez a stúdió már a XIX. században is a tananyag részét képezte. Mivel a műszaki rajzok ebben a történelmi időszakban (de még sokáig) kézzel készültek, a szépírás elsajátítása egy vízmester számára alapkövetelménynek számított. Nem véletlen, hogy az OVF a szakközépiskolák számára a Szakrajz tárgy tantervi vázlatának elkészítésére Lippai Ferencet kérte fel. Azt a Lippait, aki a műszaki rajzolásban közismerten jó szakismerettel rendelkezett. Ezt a tudását minden bizonnyal a vízmestertanfolyamon sajátította el.

Nézzünk néhány nevet, akik 1929-1930-ban a vízmesternövendékeket pallérozták! Fischer Frigyes Halászatot tanított és a halászat és halgazdaság kiemelkedő képviselőjének számított. A Gyakorlati mértan oktatója a fiatal Lászlóffy Woldemár volt. Számтан, Természettani előismereteket és Műszaki rajzot a későbbi műegyetemi professzor, Németh Endre tanította. Beszédese nevek! Nincs kétségünk arról, hogy a vízmestertanfolyamon színvonalas képzés folyt.

Az elméleti felkészítés mellett a „terepmunka”, a magasszintű gyakorlati tapasztalat egyaránt meghatározó volt a vízmesterek életében. Rohringer Sándor igazgatósága idején, a századelőn már egyre nagyobb súlyt helyeztek a gyakorlati tárgyakra.

A gyakorlati tapasztalat megszerzése, a terepen való helytállás köszön vissza a szakközépiskolai képzésben is.

Nézzünk néhány példát!

A gyakorlati képzés a vízépitési és vízgazdálkodási szakon a szakmai tananyag 50 %-át tette ki. A vízellátási és víztechnológiai szakon tanulók számára a tanműhelyi gyakorlat mellett vízkémiai és vízbiológiai laboratórium is rendelkezésre állt (*Wisnovszky* 1969).

De a Magyar Hidrológiai Társaság Oktatási Bizottsága is a vízügyi szakközépiskolai képzés gyakorlatiasságát méltatta, ahogyan azt az MHT Oktatási Bizottsága 1975. évi beszámolójából megtudjuk (*Wisnovszky* 1976).

A győri Mayer Lajos Vízügyi Szakközépiskola I-II. osztályos tanulóinak évvégi gyakorlatáról szóló 1964-es szakfelügyelői beszámolójelentés¹⁷ is a gyakorlat pozitívumait emelte ki. Egyrészt azt, hogy a tanulók a műszaki terv alapján saját szervezésben, teljesen maguk dolgoztak, másrészt azt, hogy a diákok felváltva vezették az építési és a méretnaplót, kellő gyakorlatot szerezve az építés helyi adminisztrációjában. Mivel a gyakorlaton a feladatokat egymás között kellett szétosztani, a munkaerőelosztással és szervezéssel is megismerkedhettek a gyakorlat során.

15 Az „irodalombúvár” találó kifejezéssel Dr. Gerencsér Árpád jellemezte Wisnovszkyt.

16 KVL VIII. 2. Kassai Vízmesteriskola iratai 1879–1947.

17 KVL XXIV. 45. a. ÉDUVIZIG Iktatott iratok.7919/1964. Vízügyi szakközépiskolák zárógyakorlata. Almássy Endre 1964. július 20-i beszámolójelentése az 1964. július 1-3-i szakfelügyeleti látogatásról.

2. fénykép: Geodéziai gyakorlat vízügyi szakközépiskolában

(Forrás: DM_TEGY_28.65.96)

A szakközépiskolai tanulmányok bár az érettségivel befejeződtek, a gyakorlatban való helytállást a növendékeknek bizonyítaniuk kellett. A vízügyi szakközépiskolát végzett diákok rövid idejű gyakorlat után vízmesteri oklevél megszerzését igényelheték. A területi vízügyi szerv vezetőjének ajánlásával a fiatal technikusjelölt az OVH elnökétől vehette át a vízmesteri oklevelet. A vízmesteri oklevél tette fel az i-re a pontot, ekkor vált a technikusjelölt technikussá. 1973-tól a vízmesteri oklevél adományozása helyett bevezették a technikusminősítő vizsgát (Wisnovszky 1992).

ZÁRÓ GONDOLAT

A középfokú vízügyi szakoktatás újjászervezése az 1960-as évek elején indult el és támaszkodhatott a múlt hagyományaira, a gyakorlatorientált, de igényes elméleti alapot tartalmazó vízmesterképzésre. Az új kihívások, az építéstechnológiai változások a munkaerővel szemben ugyanakkor egyre magasabb szintű tudást, szakismeretet igényeltek. A kedvező oktatáspolitikai környezet és Dégen Imrének, a hazai vízgazdálkodás legfőbb irányítójának a támogatása meghatározó volt a komplex szakközépiskolai rendszer kiépítésében. A középfokú szakoktatási rendszer újragondolása mind intézményfejlesztésekben (iskolalapításokban, kollégium építésben), mind tartalomfejlesztésben (tantervi vázlatok, tankönyvek, módszertani értekezletek) megnyilvánult. Ebben Wisnovszky Iván meghatározó szerepet játszott. Írásunkban nem vállalkoztunk arra, hogy a vízügyi szakközépiskolák sorsának további alakulását górcső alá vegyük. A képzés-és szakmatörténeti, továbbá intézménytörténeti változások áttekintése további kutatást, adatfeltárást igényel.

Irodalom:

Albert Gábor – Farkas Ildikó (2022): Vízügy történeti keretben. A „több, mint kultúrmérnök”, Lászlóffy Woldemár. *Hidrológiai Közlöny*. 2022. 102. évf. 1. sz. 60-64. o.

Dános Valér – Wisnovszky Iván (1964): Vízgazdálkodás. Vízügyi szakközépiskolák 1. Műszaki Kiadó. Budapest.

- Dóka Klára (1980): A magyarországi vízmesterképzés múltjából. *Vízügyi Közlemények*, 1980. évf. 1. füzet. 97-108.o.
- F.L. (2011): Dr. Wisnovszky Iván (1930-2011). *Hidrológiai Közlöny*. 91. évf. 4. sz. 60.o.
- Fejér László (2019): A Magyar Hidrológiai Társaság kitüntetettjei 1917-2017. Magyar Hidrológiai Társaság. 320-321.o.
- Gerencsér Árpád (2020): Vízmesterképzés Magyarországon a XIX. század közepén. *Hírcsatorna*, 2020/1. 86-90.o.
- Pukánszky Béla – Németh András (1996): Neveléstörténet. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Rácz Tamás – Wisnovszky Iván (1981): Szakoktatás és szakszerű üzem. *Hidrológiai Közlöny*. 1981. 11. sz. 508-513.o.
- Rohringer Sándor (1916): M. kir. vízmester-iskola. *Vízügyi Közlemények*. 206. évi 5. sz. 148-158.o.
- Szlávik Lajos (2022): A bajai vízügyi felsőoktatás 60 éve (1962-2022). Nemzeti Közsolgálati Egyetem Víztudományi Kar, Baja.
- Tanai Anna (2020): A vízügyi szakképzés múltja – A kassai vízmesteriskola. *Vízmérce*. https://vizmerce.blog.hu/2020/12/11/a_vizugyi_szakkepzes_multja_a_kassai_vizmesteriskola
- Wisnovszky Iván (1969): A vízügyi szakközépiskolai oktatás. *Vízgazdálkodás*. 1969 július-augusztus. 117-120.o.
- Wisnovszky Iván (1976): Az Oktatási Bizottság 1975. évi munkájáról. *Hidrológiai Tájékoztató*. 85.o.
- Wisnovszky Iván (1985): A vízellátás, csatornázás és fürdőszolgáltatás szakemberellátása. *Hidrológiai Közlöny*. 1985. 5. sz. 291-295.o.
- Wisnovszky Iván (1991): Vízügyi szakemberek oktatás és érdekvédelme. *Hidrológiai Tájékoztató*. 40-41.o.
- Wisnovszky Iván (1992): Elmélkedés a vízügyi szakoktatásról. *Víztükör*. 1992. 32. évf. 6. sz. 26-27.o.